

YANOMAE THË Ñ

Watoriki thëri pë kahiki ã oni
nomeru 18

janeiro/2003

Watoriki, 08 de Janeiro de 2003

Carta do povo Yanomami

Ao Exmo. Sr. Presidente da República Luis Inácio Lula Silva.
Senhor Presidente,

Awei, kaho pata wa kuprarioma yaro, kami yanomae yama ki xi toprruu.

Hwei Brasil wa urihi riã totihprañ yaro, kuë yaro kami yanomae yama kinñ pree ni tao. Kaho wa herãmuu tēhē wãã hiirema yaro, kami yanomae yama ki votamuu mãoma makii praharani yama ki pairio hikioma. Kami yanomae yama ki xapirini wa pairipuu hikioma yaro wa patarayoma. Hwei tēhē hwei Brasil urihiha kaho wani pree wa thēpē riã totihai yaro, urihi wa riã noamañ yaro, yanomae thēpē ka kutarenaha wa thēpē noamañ. Kami yanomae yama kinñ aho Carta yama wa ximãñ mãoma makii. Kami yanomae yama kinñ wa moyamē tañ pihio yaro, yama ki pairia. Hapa Candidato wama ki kuo tēhē kami yanomae yamakini Demarcação yama a ximia parirema yama ximia parirema makii kaho wãã huonimi. Hwei tēhē kami yanomae yama kiha wãã hurayuu. Kaho pata wani kami wamareki yai urihi pē noamañ. Demarcação wa thē yai koho pē noamañ. Wa thē urihi wariãmañ pihio nomai. Kaho napē wama kinñ Terra da União wama wããha hirañ wihii peheti wama a noamañ. Kami yanomae yama ki urihi pēha Garimpeiro yama pē peximaimi, kami yama ki urihi pē wariãñ yarohe. Kuë yaro kaho pata wani wa thēpē wasuu. Demarcação da Terra yanomae thēhamē Fazendeiro wa pē prahamarii urihi a rōxi praukamañ imatayuu yarohe. Kuë yaro Funai eha wa nosiamorayuu fazendeiro pē prahama pehe kami yama ki urihi pē kasiha. Kami yanomae yama kinñ Lei de Mineração do Senador Jucá yama e thē yai peximaimi. Kami yama ki urihi pēhamē, Mineradoras yama pē ahetamañ pihioimi, Máquina patani, minério pē paxañ yarohe. Floresta Nacional de Roraima thēãhaka wa wēprarihe kami yanomae yama kinñ yama thēã hiriakōrema. Ibama pata wa wasuu. Kaho pata wani kami yama ki urihi pē Floresta Nacional a thapuu kuo xoao tēhē madereiro pēni huutihiki tañ pihio xoae. Tihiki toañ pihio makihi kami yanomae yama kinñ yama tihiki toamañ pihioimi, urihi pē wariãñhe, urihi pē wawēamañhe, urihi pē riōpēprario, colonos pē ahutuu hēañ, Estrada pē thañ hēañhe. Kuë yaro kaho pata wani wa thēpē yai wasurii. Floresta Nacional de Roraima yai mapramarii. Kami yanomae Terra Indígena demarcada kua hikia. Kaho pata wani Saúde thēha wamareki pairiprañ xoootii. Kami yanomae yama ki temi piria totihii taa xoa yaro. Kuë yaro yama ki temi pirio pihiotii. Hapao tēhē yama ki xawaramuu mahioma makii Distrito Sanitário yanomami aha kuikini xawara ahe tatokema, Malária a maprarioma. Kuë yaro Distrito Sanitário a kuoxoootipē, ñhi Distrito Sanitário ni yanomae wamareki pairiprañ totihii yaro. Kuë yaro Distrito Sanitário ethēha Dinheiro wa kiki hipñ xariruu xoootii. ñnaha ethē kuo tēhē yama ki pree temi xi toprruu xoootii. Kami yanomae yama kiha Projeto de Educação a kua yaro. Pata wani wamareki pairiprarii, kami yanomae Escola Indígena wama thēã koho pē prarii Ministério da Educação eha. Kami yanomae Professores yanomami wamare ki pairiprarii. Kami yama ki pihii xaaripruu pihio xoa yaro Brasileiro yama ki yai kutaeni. Hapa kami yanomae thēã hamē yama ki estudamuu pario, waiha napē thēãhamē yama ki estudamuu nohō. Ipa yanomae yama thēã mapramañ pihioimi yaro, kami Professores yanomami yama kinñ Cultura mapramañ pihioimi yaro, kuë yaro kaho riha kami yama ki pairipamuu pihio kami yama ki Educação yanomami pēha. Awei, ñnaha yama kiãñ hwai kutaoma. Kaho pata wa kutaeni kami yama kinñ wãã hiiri pihio nomuhuo. Kami yama kinñ aho carta yama ani tapuu nomuhuo. ñnaha

Thē ã kutao hikioma wa kiãñ totihiope.

Watoriki,08 de Janeiro de 2003

Carta do povo Yanomami.

Prezada Ministra Marina da Silva.

Kami yanomae yama kini kaho rihamē Carta yama a ximirema. Hapē naha yama ki kuu pihio yaro, kami yanomae yama kini wāāha hiirini yama kixi yai topraru kaho wani povos Indígenas wamare ki tai prauku yaro, kaho wani Floresta wa taai hikio, Seringueiro pē hamē wa kiāi hikioma, urihi wa noamai tai hikio, hwei tēhē thuē pata wa kuprarioma yaro, Concreso Nacional hamē wa hereāmuu tēhē wārō wa thēpē noa thai, hwei urihi aka kiihamē a prauku hiki makii, Meio ambiente aka kii wama a yai noamai depudato federal pēka kii wapē noa yai thai. Kami yama ki urihi pēhamē thēpē ā hwaixi ka wāripuuwi, kami yanomae yama kini urihi yama a yai noamāiwi yama kini, napē yama thēā hirii pihioimi, Waiha kaho wani kami wamareki nakai pihio tēhē wamare ki nakai, yama kiā hwapē, urihi yama a pree noama pē, kami yanomae yama ki mōo kunaha yutuha urihi wama a wāriarii, kami yama ki xapirimuu wi yama kini urihi yama ahe pree rumapuu. Inaha kua yaro kaho wa pairiprai pihio, yama ki pairiprayuu tēhē hwei urihi thēri yama ki xirō temi piriotii, kaho napē wama ki pree temi pirio paxiotii wa temi kiāi, wa temi iai, wa temi yārimuu, inaha kami yama ki kuu pihio hwei thē urihi thēri yama ki nohimayuu tēhē yama ki xirō temi piriotii. Kaho napē wama kiha kami povos Indígenas yama ki xēpramuu pihioimi, urihi a prokeprario tēhē ōhi nari a warokii xawara a warokii, mothaka a yatoto prairo tēhē thē yopi prario, mau u weheprario, yuri pē maprario, yaro pē maprario, inaha thē kuaprario yaro, kaho pata wani wamare kiā hiiri. Inaha thē kua yaro floresta Nacional thēāha yama ki hixio rayoma, kami yama ki urihi pēhamē wa huimai, kaho wa yaini wathē urihi taai tēhē wa thē urihi yai noama pē, yanomae wamare ki yai taariyuu tēhē yama kixi topraru pihio. Awei, inaha yanomae thēā kutaoma.

Awei, ya kopuhuruma wakiāi totihio pē.

Assinatura:

Davi Kopenawa Yanomami.
Dário Vitório Yanomami.
Eudes Koyorino Yanomami.
Daniel Mariri Yanomami.
Joseca Wanamo Yanomami.
José Xi ihetei Yanomami.
Gerônimo Yanomami.
Toinho Xikiri Yanomami.
Louviral Tuxawa Yanomami.
Lucas Yanomami.
Atônio Yanomami.
Justino Yanomami.
Pedro Yanomami.
Islique Yanomami.
Bocomi Yanomami.
Genecio Koyorianama Yanomami.

Anselmo Xiropino Yanomami.
Edmar Yanomami.
Sebastião Yanomami.
Fatima Yanomami.
Jane Yanomami.
Rosina Yanomami.
Gatarina Yanomami.
Rosalina Yanomami.
Margarita yanomami.
Tereza Yanomami.
Maria Augusto Yanomami.
Luana Yanomami.
Marta Yanomami.
Yasuyo Yanomami.
Matalena Yanomami.
Felicia Yanomami